

RODZINA ULMÓW

SYTUACJA LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ
W GENERALNYM GUBERNATORSTWIE

PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE ZAJĘĆ DO FILMU DYDAKTYCZNEGO

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

MUZEUM
POLAKÓW
RATUJĄCYCH
ŻYDÓW

OŚRODEK
ROZWOJU
EDUKACJI

Projekt edukacyjny „Rodzina Ulmów” realizowany we współpracy
Ośrodka Rozwoju Edukacji z Muzeum Polaków Ratujących Żydów
podczas II wojny światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej.

Opracowanie

Katarzyna Łysak

Redakcja merytoryczna

Agnieszka Karczewska-Gzik

Marcin Chorążki

Marcin Karkut

Redakcja i korekta

Elżbieta Gorazińska

Projekt okładki, layout,
redakcja techniczna i skład

Wojciech Romerowicz

Zdjęcie na okładce

Artur Wyroślak

ISBN 978-83-67366-27-4

© Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2023

Wydanie I

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

www.ore.edu.pl

WSTĘP

Przekazujemy Państwu materiały dydaktyczne przybliżające historię wsi Markowa oraz jej mieszkańców. Wieś ta nie byłaby postrzegana jako wyjątkowa, gdyby nie fakt, że 24 marca 1944 r. niemieccy żandarmi z posterunku w Łąncucie rozstrzelali rodzinę Ulmów – Wiktorię, będącą wówczas w zaawansowanej ciąży, Józefa oraz ich sześcioro dzieci, a także ośmioro Żydów, którym Ulmowie przez około półtora roku udzielali pomocy, ofiarowując im nie tylko mieszkanie, żywność, lekarstwa czy ubranie, ale także coś szczególnego: poczucie godności osobistej.

Historia ta stanowi najbardziej heroiczny przykład bezinteresownej pomocy Polaków obywatelom polskim narodowości żydowskiej, osobom ściganym i wykluczonym przez okupantów niemieckich, która zakończyła się bestialskim morderstwem dokonanym na bezbronnych – zginęło siedemnaście osób.

Zanim nastąpiła tragiczna śmierć Ulmów i Goldmanów, mieszkańcy okupowanej przez Niemców Polski doświadczyli wielu represji. Szczególnie dotknęły one ludność żydowską, która stopniowo była izolowana i pozbawiana podstawowych praw. Ostatecznie została zamknięta w gettach, a następnie w wyniku Akcji Reinhardt jej większość zginęła w obozach zagłady. Ci, którzy uciekli, poszukiwali pomocy u Polaków, także mieszkańców Markowej.

Celem zajęć jest przedstawienie etapów zagłady Żydów, która była realizowana przez III Rzeszę Niemiecką na okupowanych ziemiach polskich.

POZIOM ZAJĘĆ: SZKOŁA PODSTAWOWA

TEMAT ZAJĘĆ: SYTUACJA LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W GENERALNYM GUBERNATORSTWIE

CEL OGÓLNY:

- Zapoznanie się z polityką okupanta niemieckiego wobec ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie.

CELE OPERACYJNE

- Uczeń wyjaśnia znaczenie terminu Akcja Reinhardt.
- Uczeń podaje przykłady stygmatyzacji, dyskryminacji, izolacji i eksterminacji ludności żydowskiej.
- Uczeń rozumie planowość zagłady Żydów.
- Uczeń korzysta z filmu edukacyjnego jako źródła wiedzy.

METODY, TECHNIKI, FORMY PRACY

- Praca w parach.
- Pogadanka.
- Dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- Film edukacyjny.
- Tablica i markery.
- Rozsypanka pojęć.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Po przeprowadzeniu czynności porządkowych nauczyciel prezentuje uczniom film edukacyjny *Sytuacja ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie*.
2. Po zakończeniu projekcji nauczyciel pyta uczniów, czego dowiedzieli się z filmu o Akcji Reinhardt, uzupełnia ewentualne braki.
3. Nauczyciel zapisuje na tablicy 4 hasła: stygmatyzacja, dyskryminacja, izolacja, eksterminacja. Następnie rozdaje uczniom rozsypankę pojęć (załącznik 1) i poleca przyporządkować je do poszczególnych haseł.
4. W ostatniej fazie zajęć nauczyciel na podstawie pojęć przyporządkowanych przez uczniów do haseł omawia znaczenie całego procesu zmierzającego do zagłady Żydów.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Nauczyciel zadaje pytanie: *Z czego wynikała niechęć Niemców do ludności żydowskiej?* Warto zwrócić uwagę na wymowę sformułowań: cios w plecy, kryzys gospodarczy oraz ideologia narodowego socjalizmu.

KOMENTARZ DYDAKTYCZNY

Zajęcia zostały skonstruowane w sposób, który ukazuje politykę okupanta niemieckiego wobec ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie. Centralnym punktem jest Akcja Reinhardt, którą przyporządkujemy do wspomnianej eksterminacji. Jest ona jednocześnie zwieńczeniem procesu, który zawiera w sobie stygmatyzację, dyskryminację oraz izolację. Ważne, aby zwrócić uwagę na ten proces, bowiem doprowadził do zagłady Żydów.

ZAŁĄCZNIK 1. ROZSYPANKA POJĘĆ

Gwiazda Dawida	Konfiskaty majątków	Zakaz korzystania z komunikacji publicznej	Zakaz zmiany miejsca pobytu
Nakaz przesiedlenia do gett	Obcinanie bród i pejsów	Judenrat	Zbrodnia w Ponarach
Konferencja w Wannsee	Brak dostępu do lekarstw	Obozy zagłady	Ustawy norymberskie
Zbrodnia w Markowej	Czystość rasowa	Niszczenie synagog	Przymus pracy

POZIOM ZAJĘĆ: SZKOŁA PONADPODSTAWOWA

TEMAT ZAJĘĆ: SYTUACJA LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W GENERALNYM GUBERNATORSTWIE

CEL OGÓLNY

- Zapoznanie się z polityką okupanta niemieckiego wobec ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie.

CELE OPERACYJNE

- Uczeń wyjaśnia znaczenie terminu Akcja Reinhardt.
- Uczeń podaje przykłady stygmatyzacji, dyskryminacji, izolacji i eksterminacji ludności żydowskiej.
- Uczeń rozumie planowość zagłady Żydów oraz ocenia jej znaczenie.
- Uczeń korzysta z filmu edukacyjnego jako źródła wiedzy.

METODY, TECHNIKI, FORMY PRACY

- Praca w parach.
- Pogadanka.
- Dyskusja.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- Film edukacyjny.
- Tablica i markery.

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Po przeprowadzeniu czynności porządkowych nauczyciel prezentuje uczniom film edukacyjny *Sytuacja ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie*.
2. Po zakończeniu projekcji nauczyciel pyta uczniów, czego dowiedzieli się o Akcji Reinhardt, uzupełnia ewentualne braki.
3. Nauczyciel zapisuje na tablicy 4 hasła: stygmatyzacja, dyskryminacja, izolacja, eksterminacja. Następnie poleca uczniom dopisanie odpowiadających im przykładów, na podstawie filmu oraz wiedzy własnej.
4. W ostatniej fazie zajęć nauczyciel na podstawie przygotowanych przez uczniów pojęć omawia znaczenie całego procesu zmierzającego do zagłady Żydów, uzupełnia ewentualne braki.

PODSUMOWANIE ZAJĘĆ

Nauczyciel zadaje pytanie: *Z czego wynikała niechęć Niemców do ludności żydowskiej?* Warto zwrócić uwagę na wymowę sformułowań: cios w plecy, kryzys gospodarczy oraz ideologia narodowego socjalizmu.

KOMENTARZ DYDAKTYCZNY

Zajęcia zostały skonstruowane w sposób, który ukazuje politykę okupanta niemieckiego wobec ludności żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie. Centralnym punktem jest Akcja Reinhardt, którą przyporządkujemy do eksterminacji. Jest ona jednocześnie zwieńczeniem procesu, który zawiera stygmatyzację, dyskryminację oraz izolację. Ważne, aby zwrócić uwagę na ten proces, bowiem doprowadził do zagłady Żydów.

OŚRODEK ROZWOJU EDUKACJI
ALEJE UJAZDOWSKIE 28
00-478 WARSZAWA
TEL. 22 345 37 00
WWW.ORE.EDU.PL